

Valtuusto 16.09.2024 § 74

§ 74

Vuoden 2024 toinen osavuosikatsaus ja siitä johtuvat toimenpiteet

Valmistelijat / lisätiedot:
Jyrkkä Maria

etunimi.sukunimi@espoo.fi
Puhelinnumero 09 816 21

Päätösehdotus

Esittelijä
Kaupunginhallitus

Valtuusto

1
merkitsee liitteenä olevan vuoden 2024 toisen osavuosikatsauksen tiedoksi,

2
merkitsee liitteenä olevan Espoon kaupungin konserniraportin ja PKS-omistajaohjausraportin tammi-kesäkuu 2024 tiedoksi,

3
merkitsee tiedoksi vuoden 2023 arviointikertomuksessa esitettyihin huomioihin annetut selvitykset tiedoksi,

4
merkitsee tiedoksi vuoden 2024 talousarvioon liittyvät pöytäkirjamerkinnot,

5
merkitsee tiedoksi Taloudellisesti kestävä Espoo –ohjelman väliraportin.

Käsittely

Päätös

Valtuusto:
Kaupunginhallituksen ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

1. Vuoden 2024 toinen osavuosikatsaus

Taloudessa merkittävä epätasapaino – tilikauden tulos jäämässä ennätysalhaiseksi

Kevään arviot yleisen taloustilanteen negatiivisesta vaikutuksesta kaupungin talouteen ovat toteutumassa. Kaupungin maanmyyntitulot ja verotulot ovat jäämässä olennaisesti talousarviosta, yht. 45 milj. euroa. Tilannetta vaikeuttaa se, että kulujen osalta ei ole pysytty talousarviossa.

Kulut ovat kokonaisuudessaan ylittymässä yli 16 milj. euroa. Tämä johtaa kaupungin talouden epätasapainoon.

Tilikauden tulos on toteutumassa ennätysalhaisena, 24 milj. euroa. Poikkeama talousarvioon on yli 54 milj. euroa. Epätasapainoa vaikeuttaa kaupungin mittavat investoinnit, jotka edellyttävät riittävää tulo-rahoitusta. Epätasapainon jatkuessa kaupungin velkakanta tulee kasvamaan, vaikka lainkantaa tulisi pienentää, sillä se on jo nyt kuntasektorin korkeimpia. Hyvän kassatilanteen ansiosta lainanottovaltuutta ei ole tänä vuonna vielä käytetty, mutta se ei ratkaise talouden isoa ongelmaa.

Talouden epätasapainosta ja useista tulojen kertymiseen liittyvistä riskeistä johtuen tulosityksiköiden tulee kiinnittää erityistä huomiota menokehitykseen ja hakea aktiivisesti toimenpiteitä, joilla ennustettuja ylityksiä saadaan pienennettyä loppuvuoden aikana.

Asukasmäärän kasvu jatkuu vahvana ja taantumasta huolimatta asuntoja valmistuu paljon

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan Espoon väestö kasvoi kesäkuun loppuun mennessä 3 330 hengellä. Se on 1 100 vähemmän kuin edellisvuonna, jolloin väestö kasvoi ennätyksellisen paljon. Espoon väestömäärä oli ennakkotietojen mukaan kesäkuun 2024 lopussa 317 355 henkeä.

Väestönkasvun jatkuessa alkuvuoden tapaan, tulee kokonaiskasvu tälle vuodelle olemaan noin 6 640. Viime vuodet Espoossa väestönkasvu on ollut poikkeuksellisen suurta ja tämänkin vuoden kasvuennuste on vielä yli kaupungin pidemmän aikavälin väestöennusteen.

Asukasmäärän kasvulla ja rakennettujen asuntojen määrällä on selkeä yhteys. Uusia asuntoja valmistui tammi-heinäkuussa 2 059, kun vuotta aiemmin määrä oli 3 421. Rakentamisen taantuma ei kuitenkaan näy Espoossa samalla tavoin kuin monessa muussa kunnassa, sillä taantumasta huolimatta Espoossa rakennetaan paljon.

Työttömyyden kasvu jatkuu

Yleinen taloustilanne näkyy julkisella sektorilla viiveellä. Viime vuoden maaliskuussa työttömyysluvut lähtivät kasvuun ja valitettavasti kasvun ennakoidaan vielä jatkuvan. Samaan aikaan avointen työpaikkojen määrä on romahtanut.

Espoossa työttömien osuus työvoimasta oli heinäkuun lopussa 11 prosenttia kun vuotta aiemmin osuus oli 9,8 prosenttia. Avoimia työpaikkoja oli 836 kun vuotta aiemmin vastaava luku oli 2 232.

Toimintatuotot alittuvat ja toimintakulut ylittyvät

Kevään osavuositarkastuksen yhteydessä tuotiin esille merkittävät riskit toimintatuottojen kertymisessä, erityisesti maanmyyntituloissa. Talouden toimintaympäristö ei tältä osin ole muuttunut viime vuodesta, jolloin maanmyyntitulotavoitteeseen päästiin vain yksittäisen ison maakaupan takia. Kesän jälkeen maanmyyntitulojen ennustetta on päivitetty ja tulojen ennakoidaan jäävän n. 30 milj. euroa talousarviosta. Lisäksi asiakasmaksutuotot ovat paikoin jäämässä tavoitteista. Tämän myötä kaupungin ulkoiset tuotot ovat jäämässä lähes 33 milj. euroa talousarviosta.

Samaan aikaan toimintakulut ovat ylittymässä 15,4 milj. eurolla. Ylityspaine on kasvanut kevään osavuositarkastuksesta noin 5 milj. eurolla. Suurimmat ylitykset ovat kasvun ja oppimisen toimialalla, jossa ulkoisten projektien sekä hankkeiden henkilöstö- ja työvoimanvuokrauskustannukset ovat ylittymässä 11,3 milj. eurolla. Lisäksi varhaiskasvatuksen palveluseteleihin varattu määräraha ylittyy 5,7 milj. eurolla.

Tilapalvelut liikelaitoksen toimintakatteessa on olennainen poikkeama, 4 milj. euroa Työttömyystilanteen takia myös työmarkkinatuki on ylittämässä talousarvion 1 milj. eurolla.

Yleinen taloustilanne heikentää verotulokertymää

Taantuma ja epävarma taloustilanne näkyvät viiveellä myös verotulokertymään. Kevään osavuositarkastuksessa ja alkukesän kuukausiraportissa kuvattiin riskiä verotulokertymän alenemisesta. Verovuoden 2023 ennakkotiedot saatiin kesäkuun lopussa ja sen perusteella Espoolle tehdään 15 milj. euron negatiivinen oikaisuera kunnallisveroon. Muun muassa tämän takia verotulojen kokonaisuennustetta on alennettu yhteensä 15 milj. euroa. Verotulokertymään sisältyy edelleen merkittäviä epävarmuustekijöitä.

Verorahoitusta (verot ja valtionosuudet) on kertynyt 717,6 milj. euroa, kun viime vuonna vastaavana ajankohtana kertymä oli 811,7 milj. euroa. Viime vuonna tilitettiin aiemmilta verovuosilta korkeimmilla veroprosenteilla maksuunpantuja verotuloja, jotka nostivat verotilityksen tasoa. Tästä syystä kuluvan vuoden verotulot ovat olennaisesti pienemmät kuin viime vuonna.

Yhteisöveroon ennakoidaan noin 5 milj. euron ylitystä. Alkuvuodesta tilitetyt vuoden 2023 lisäennakot olivat arvioitua suuremmat. Yhteisöveron loppuvuoden kertymät odotetaan heikentyvän selvästi tulevina kuukausina.

OKM:n valtionosuus on päivitetty joulukuussa saadun päätöksen mukaan. Valtionosuuden määrä aleni 6 milj. euroa talousarviossa ennakoitusta. Valtionosuuden muutos johtuu oppilasmäärien muutoksesta ja niihin takautuvasti tehdyistä tarkastuksista sekä Espoon omavastuun kasvusta lukio- ja ammatillisessa koulutuksessa.

Tilikauden tulos alhainen suhteessa investointitasoon

Rahoitustuottoihin arvioidaan kirjautuvan 13,5 milj. euroa talousarviota enemmän. Rahastojen tuotot ovat vaihdelleet 3,2 prosentin ja 6,6 prosentin (markkina-arvoin) välillä heinäkuun loppuun mennessä.

Tuloksen ennustetaan heinäkuun tilanteessa toteutuvan 24,1 milj. euron tasolla eli 54,2 milj. euroa talousarviota heikompana. Huomioitavaa on, että tilikauden tulosta nostavat rahoitustuotot. Ilman niitä, tilikauden tulos olisi enää noin 10 milj. euroa.

Investointien kokonaismääräksi ennustetaan 349 milj. euroa, mikä on 12,3 milj. euroa alle talousarvion. Hankkeet edistyvät pääsääntöisesti talousarvion mukaan, yksittäisissä hankkeissa on poikkeamia. Sekä toimitilaurakkatarjousten että investointiurakoiden hinnat ovat alentuneet ja tarjouksia on saatu enemmän.

Vuosikatteen ja tilikauden tuloksen täytyy olla riittävät suhteessa investointien määrään. Kuluvan vuoden ennakoidun vuosikatteen ja tuloksen jäädessä merkittävästi alle talousarvion, johtaa toiminnan ja investointien rahavirran negatiivisuuteen noin 116 milj. eurolla. Tämä tarkoittaa, että investoinnit joudutaan pääsääntöisesti tarkoittamaan lainarahalla. Kaupungin kassatilanne on kuitenkin ollut hyvä ja talousarvioon varattua lainanottovaltuutta ei ole tarvinnut käyttää.

2. Espoon kaupungin konserniraportti

Espoon kaupungin konserniraportoinnilla tarkastellaan Espoon valtuuston konserniyhteisöille asettamien tulostavoitteiden toteutumista. Tammi-kesäkuun 2024 raportointi sisältää tavoitteiden ja talouden toteumatiedot vuoden 2024 kahdelta ensimmäiseltä vuosineljännekseltä sekä ennusteen vuositason toteumasta.

Valtuusto on asettanut vuoden 2024 talousarviossa Espoon konserniyhteisöille yhteensä 32 tavoitetta, joista arvioidaan toteutuvan 19 kappaletta. Neljän tulostavoitteen arvioidaan jäävän kokonaan toteutumatta, mikä liittyy erityisesti Omnian talouden tasapainon ja tuottavuuden kehittymiseen. Yhdeksän tulostavoitteen kohdalla toteutumisessa on epävarmuutta.

Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän (HSL) ja Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymän (HSY) tiedot esitetään tarkemmin erillisellä PKS-omistajaohjausraportilla.

3. Kaupungin tulostavoitteet 2024

Vuodelle 2024 on asetettu yhteensä 26 kaupunkitasoista tulostavoitetta. Tulostavoitteista 17 arvioidaan toteutuvan. Kolmen arvioidaan toteutuvan pääosin. Kolmen tulostavoitteen osalta arviointia ei voida vielä tehdä. Tulostavoitteista kolmen ei arvioida toteutuvan kuluvan vuoden loppuun mennessä.

Poikkeamia havaitaan toimintamenojen kasvun osalta, jossa toimialat ennustavat merkittäviä menoylityksiä. Lisäksi Take-tavoitteet ovat kumulatiivisesti jäljessä tavoitteista. Toinen poikkeama liittyy nuorisotyöttömyyteen, jossa sen osalta nähdään valitettavaa kasvua. Kolmas poikkeama liittyy työpaikkojen ja yritysten määrän kasvuun, jossa havaitaan pientä laskua.

Tulostavoitteiden toteutumista haastaa erityisesti Suomen yleinen elinkeinomarkkinoiden ja julkisen talouden tilanne, josta syystä yritys- ja työllisyyskehitys kääntynyt huonompaan suuntaan. Positiivista on kuitenkin se, että edelleen Espoossa tieto- ja osaamisintensiivisten yritysten määrä on kasvanut. Myös startup-yritysten rahoituksen määrä on kasvanut viime vuoteen verrattuna.

Useamman tavoitteen arvioidaan toteutuvan tässä vaiheessa. Positiivista kehitystä on nähty esimerkiksi poliisin julkaisemassa häiriöindeksissä, jossa Espoo pärjää parhaiten suurten kaupunkien osalta. Lasten harrastamisen määrien osalta on saatu uusia tuloksia, jotka noudattelevat aika pitkälti aikaisempia tuloksia. Palveluissa kuitenkin arvioidaan, että koronapudokkaat on nyt saatu takaisin harrastusten piiriin. Lisäksi Espoon ilmastopäästöt ovat voimakkaassa laskussa, kun vuonna 2023 asukaskohtaiset päästöt ovat 2,4 t CO₂-ekv. Espoon päästöt ovat

pääkaupunkiseudun pienimmät ja laskua vuodesta 1990 on 62 prosenttia ja vuodesta 2022 laskua on 19 prosenttia.

4. Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman toteutuminen

Taloudellisesti kestävä Espoo – tuottavuus ja sopeutusohjelma TakE on edennyt ohjelmakauden alkuvuosina hyvin. Vuodelle 2024 ohjelman tavoitteena on parantaa tuottavuutta 21,7 milj. euroa (sis. menovähennykset ja tulolisäykset). Ohjelman ennustetaan jäävän -2,2 milj. euroa vuositavoitteestaan 2024 ollen 19,5 milj. euroa. Tulolisäyksen vuositavoite 2024 on 5,7 milj. euroa, ennuste vuoden lopussa 3,7 milj. euroa eli myös tulolisäyksen ennustetaan alittuvan -2,0 milj. euroa.

Ohjelman ennustetaan vuoden 2024 lopussa ylittävän kumulatiivisen (2021-2024) tavoitteensa +8,5 milj. euroa. Kumulatiivinen tavoite ohjelman toteutusvuosille 2021–2024 on 69,4 milj. euroa, ennuste vuoden 2024 lopussa 77,9 milj. euroa.

Kertaluonteisten myyntituottotavoitteiden toteutuminen näyttää heikolta. Vuosien 2021–2025 myyntitavoite on yhteensä 28,5 milj. euroa, ennuste vuoden 2024 lopussa vain 3,0 milj. euroa.

Ohjelman toimenpiteet on jaettu kymmeneen teemaan. Teemoista tilojen käyttö on tehostunut, mutta henkilöstöjohtamisen käytännöt/henkilöstösäästöt ja digitalisaatio laahaavat eikä niissä ennusteta saavutettavan tuottavuustavoitetta.

Vuodelle 2025 huomattavan suuri tavoite, jonka toteutumisessa jo nyt merkittäviä riskejä. Vuoden 2025 kokonaistavoite noin 47 milj. euroa (aiemmat vuodet noin 20 milj. euroa).

Päätöshistoria

Kaupunginhallitus 9.9.2024 § 208

Päätösehdotus

Esittelijä
Kaupunginjohtaja Mäkelä Jukka

Kaupunginhallitus ehdottaa, että valtuusto

1
merkitsee liitteenä olevan vuoden 2024 toisen osavuosikatsauksen tiedoksi,

2
merkitsee liitteenä olevan Espoon kaupungin konserniraportin ja PKS-omistajaohjausraportin tammi-kesäkuu 2024 tiedoksi,

3
merkitsee tiedoksi vuoden 2023 arviointikertomuksessa esitettyihin huomioihin annetut selvitykset tiedoksi,

4
merkitsee tiedoksi vuoden 2024 talousarvioon liittyvät pöytäkirjamerkinnot,

5
merkitsee tiedoksi Taloudellisesti kestävä Espoo –ohjelman väliraportin.

Päätös

Kaupunginhallitus:
Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Päätöshistoria

Liitteet

- 1 Osavuosisikatsaus 2_2024
- 2 Vastaukset vuoden 2024 pöytäkirjamerkintöihin
- 3 Vastaukset vuoden 2023 arviointikertomuksessa esitettyihin suosituksiin
- 4 Konserniraportti tammi-kesäkuu 2024
- 5 PKS-omistajaohjausraportti HSL ja HSY, tammi-kesäkuu 2024
- 6 Taloudellisesti kestävä Espoo - tuottavuus ja sopeutusohjelma väliraportti Q2 2024
- 7 Espoon kaupungin tulostavoitteet_OVK2

Oheismateriaali

- Sitovien tasojen tuloslaskelma OVK2
- Sitovien tasojen investointiraportti EK OVK2
- Tarkastuslautakunnan lausunto valtuustolle vuoden 2024 toisesta osavuosisikatsauksesta

Tiedoksi